

Mikulski, Zdzisław

Z życia nauki i życia Towarzystwa : Dziedzictwo Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk : (Miscellanea Historico-Archivistica, tom XIV, Warszawa 2002)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 65, 90-93

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIEDZICTWO TOWARZYSTWA KRÓLEWSKIEGO
WARSZAWSKIEGO PRZYJACIÓŁ NAUK
(MISCELLANEA HISTORICO-ARCHIVISTICA,
TOM XIV, WARSZAWA 2002)

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych i Archiwum Główne Akt Dawnych opublikowały tom XIV Miscellanea Historico-Archivistica, Warszawa 2002¹. Tom obejmuje wyniki dwudniowej sesji „Dziedzictwo Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk”, zorganizowanej 28–29 XI 2000 r. w Warszawie przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych, Archiwum Główne Akt Dawnych i Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Redakcja tomu spoczywała w rękach Alicji Kuleckiej i Małgorzaty Osieckiej (Archiwum PAN). Treść zawiera wszystkie referaty wygłoszone na Sesji, zgodnie z jej porządkiem dziennym. W krótkim wstępie podano cel i przebieg Sesji, informację o referatach, nie wspomniano natomiast o rocznicy 200-lecia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, ani o odbywającej się jednocześnie (29 XI 2000 r.) podobnej sesji jubileuszowej i wydanych w 2001 r. materiałach tej sesji².

Należy stwierdzić, że wyniki sesji, zawarte w tomie XIV Miscellanea stanowią bogaty materiał faktograficzny i dokumentacyjny dla dalszych badań o roli Towarzystwa Przyjaciół Nauk (TPN), jak się je powszechnie nazywa. Zaslugują na odnotowanie w literaturze historycznej tego okresu i szersze rozpowszechnienie, przede wszystkim wśród członków dzisiejszej TNW, interesujących się korzeniami dziejów Towarzystwa.

Część I. „W kręgu towarzystw i osobowości naukowych XIX i XX w.” zawiera 8 referatów ogólniejszych, wskazujących tło i możliwości rozwoju nauki polskiej w całym okresie zaborów. J. Cabaj omawia wkład uczonych warszawskich w organizację życia naukowego na przełomie XIX i XX w., wskazując na trudności oddziaływania środowiska warszawskiego

¹ „Miscellanea Historico-Archivistica”, tom XIV. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych Archiwum Główne Akt Dawnych. Wydawnictwo DiG, Warszawa 2002; ss. 264, tab., fot.

² 200-lecie Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Praca zbiorowa pod redakcją Zdzisława Mikulskiego, Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Wydawnictwo Retro-Art, Warszawa 2001; ss. 116, fot.

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH
ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH

MISCELLANEA
HISTORICO-ARCHIVISTICA

Tom XIV

Wydawnictwo Gł. 1
Warszawa 2002

pod zaborem rosyjskim. J. Piskurewicz rozwinął rolę społecznego mecenatu nauki w Warszawie, podkreślając ogromne znaczenie takich instytucji jak Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, a zwłaszcza Kasy im. Mianowskiego. Z kolei A. Śródka ocenia wysoko udział lekarzy w utworzeniu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego – referat opublikowany wcześniej we wspomnianym wyżej wydawnictwie jubileuszowym TNW – udział ten był wielki i chyba dotychczas zbyt mało doceniony. A. M. Stogowska, znany historyk Towarzystwa Naukowego Płockiego, kreśli początkowy okres jego istnienia. Komunikat T. Ostrowskiej zawiera interesującą genezę bratniego Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego, dbającego do dziś o pielęgnowanie tradycji wiedzy lekarskiej i kontynuującego wydawanie cennego i interesująco redagowanego Rocznika TLW. T. Kondracki wskazuje miejsce Warszawskiego Towarzystwa Miłośników Historii w ramach Polskiego Towarzystwa Historycznego. Nadmienmy, że omawiane Towarzystwo było inicjatorem ustawienia w 1999 r. obelisku pamięci Aleksandra Jabłonowskiego – pierwszego prezesa TNW – w jego rodzinnej miejscowości Mariańskie Porzecze (pow. garwoliński). M. Sobieszczak-Marciniak omawia wkład Jana i Jędrzeja Śniadeckich w rozwój nauk przyrodniczych; jest to chyba jedno z nielicznych ujęć biograficznych wspólnych obu braci. Wreszcie M. Kośka daje zwięzły życiorys hr. Andrzeja

Przędzieckiego, miłośnika starożytności warszawskich epoki między-powstaniowej.

Część II. „Recepcja idei Towarzystwa” koncentruje się na działalności i osiągnięciach TNW. Na początku zamieszczono tekst B. Orłowskiego „Technika i związane z nią umiejętności w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk” opublikowany w 2001 r. we wspomnianej już publikacji jubileuszowej TNW. W zwięzłym tekście charakteryzuje autor grupy i kierunki działań ludzi techniki – członków Towarzystwa: inżynierów wojskowych, tzw. notabli – osób wysoko postawionych oraz techników praktyków. Ciekawe zagadnienie porusza A. E. Paszkiewicz, wybitny znawca technicznego ruchu stowarzyszeniowego, który w TPN doszukuje się początków owego ruchu podjętego przez „zespół pracujących naukowo techników” – członków Towarzystwa. Podobnej roli TPN doszukuje się A. Chodkowska w odniesieniu do ruchu wynalazczego. Z kolei P. Boroń omawia inspirację TNW do badań nad wczesnymi dziejami Polski i Słowiańszczyzny. A. Marciniak wskazuje na recepcję idei TPN w Wielkopolsce, przez założenie w 1857 r. Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN); jego początków należy doszukiwać się jeszcze za czasów istnienia TNW.

Część III. „Idee, działalność i członkowie Towarzystwa” została poświęcona wyłącznie Towarzystwu Królewskiemu Warszawskiemu Przyjaciół Nauk. D. Rolnik przypomina postać jego pierwszego prezesa Jana Albrandiego. Jest to bodaj pierwszy artykuł poruszający kontrowersyjność postaci i różne opinie jej współczesnych, nie umniejszający bynajmniej ogromnych zasług „pierwszego prezesa” TPN. D. Nawrot podkreśla istotny udział elit politycznych Księstwa Warszawskiego w pracach TPN oraz rolę jaką spełniało Towarzystwo w tym okresie. A. Strzypietz omawia interesującą koncepcję TPN opracowania historii Polski wieku XVII; mimo wielu usiłowań nie udało się jej zrealizować. Losy akt Towarzystwa przedstawia M. Osiecka, zajmując się historią tych akt do czasów obecnych włącznie. Swoistą ciekawostką stanowią rozważania H. Krajewskiej dotyczące udziału w Towarzystwie członków wyznania protestanckiego; pod względem religii było ono liberalne, a wielu zyskało uznanie dzięki Towarzystwu. Podobny wątek snuje A. Kulecka w odniesieniu do „cudzoziemców i obcych”; ich udział był świadectwem silnego wpływu sytuacji politycznej na naukę”.

Przedstawiliśmy tu w skrócie zestaw referatów wygłoszonych na Sesji. Szkoda, że autorzy nie zadbali o ilustracje, które przyczyniają się do znacznie lepszego przyswojenia treści; zamieszczono jedynie ryciny z emblematem dyplomu Towarzystwa i jego pieczęci, oraz herbów Baccarelliego i Ossolińskiego.

Część IV. „Z warsztatu profesor Franciszki Ramotowskiej” (redaktor całej serii „Miscellanea”) – zawiera dodatek nie mający związku z omawianą sesją, a obejmujący trzy prace autorki dotyczące: Protokołu naczelnika okręgu lwowskiego, Rządu Narodowego w Galicji 1863/1864, fragment wspomnień archiwalnych oraz bibliografię prac autorki. Tym samym tom XIV Miscellanea Historico-Archiwistica przestał być jednotematyczny.

Zdzisław Mikulski